

spodstvo i veličanstvo na vijeke. Pozdravite sve svete. I Vas pozdravljaju oni, koji su s nama, i pisac ovih redaka Euarest sa svom kućom svojom.»

21. Mučeništvo pak trpio je blaženi Polikarpo drugog dana u početku mjeseca Ksantika (23. veljače) sedmog dana prije Kalenda mjeseca marta, za jedne velike subote, u osam sati. A uhvatio ga je Herod pod velikim svećenikom Filipom Traljaninom, za prokuzula Statija Kvadrata, dok kraljuje na vijeke Gospod Naš Isus Krist, komu neka je slava, čast, veličanstvo, vječno prijestolje od pokoljenja do pokoljenja. Amen.»

#### DODATAK OD KASNIJE RUKE.

»22. Želimo Vam, braćo, dobro zdravlje i da bi se držali prema evanđelju riječi Isusa Krista, s kojim neka je slava Bogu i Ocu i Duhu Sv. na spasenje svetih izabranika; kao što je blaženi Polikarpo podnio mučeništvo. Bože daj, da se mi nađemo vjerni po njegovim stopama u kraljevstvu Isusa Krista.

Ovo je iz kodeksa Ireneja, učenika Polikarpova, prepisao Kaje, koji je i sam općio s Irenejem. Ja pak Sokrat prepisao sam ovo u Korintu iz primjerka Kajeve. Milost neka bude sa svima.

I poslije sam ja Pionije iz gornjih spisa ovo napisao, iza kako sam ih pretražio, te mi je bl. Polikarpo po objavi ono očitovao, kako ću to razjasniti u slijedećem spisu. Sastavio sam to već gotovo uništeno od dugog vremena, da i mene sa svojim odabranicima u svom nebeskom kraljevstvu sastavi Gospodin Isus Krist, komu je slava s Ocem i s Duhom Svetim u vijeke vijekova. Amen.»

NB. Pisac ovog dodatka Pionije živio je sredinom četvrtoga stoljeća. Njegov »Život Polikarpov«, izdan od Diekampa u novom izdanju runkova djela »Patres aposolici«, II, 1913, 402 ss. premalo je pouzdan.

L. P. Bock D. I.

## „Prayer Book“

Odavna su postojala nutarnja trvenja u državnoj engleskoj crkvi. Sada su postala jača no ikada prije. Sva se engleska javnost podijelila u razne tabore. Zašto? Tome je povod novo izdanje »Prayer Booka«. Ta knjiga je molitvenik, službeni molitvenik anglikanske crkve u Engleskoj. Sastavili su ga protestantski reformatori u 16. vijeku, da njim nadoknade Katolički misal, Pontifikal i brevir; u njemu je 39 poznatih vjerskih prot. članaka, pa i ceremonijal. To je dakle skup, i to autentični, svih nauka anglikanske crkve. Novo izdanje jest u isto doba i revizija te knjige, pa odatle i sadanja borba. Za revizijom su odavna išle sve glavne struje, koje se nalaze u anglikanskoj crkvi: svaka je dakako htjela da u reviziji prodru nezini narori i nezina načela.

Već g. 1833. je bilo ustalo do 7.000 anglikanskih svećenika i 230.000 svjetovnjaka svojim potpisima na obranu »Prayer Booka«. No to pitanje nije nikada sašlo s dnevnog reda. 5. nov. 1860. je pisao Gladstone škotskom biskupu od Argylla, da će revizija te knjige vazda uznemiriti duhove. On veli o tome: »Vjerujem, da će ona biti signal deseterostruke navale, ili najmanje žestoke konvulzije«. To se evo sada i zbiva. Pripreme je obavila državna komisija od g. 1904.: National Assembly g. 1920. je predala predloge ove komisije posebnom odboru. No prije toga je bio krač g. 1907. sazvaio skupštinu gornje i donje crkvene zbornice, t. j. zbor biskupâ i zastupnika svećeničkih (Convocations) u pokrajinama (engleska je crkva podijeljena samo na 2 pokrajine) Yorka i Canterburya, da obave reviziju »Prayer Booka«. Biskupi su revidirali tu knjigu i prikazali je 7. veljače 1927. skupštinama svećeničkim dviju spomenutih pokrajina, da iznesu svoje opaske.

Važno je, što je za revidirani molitvenik glasovalo 38 biskupa, a samo 4 protiv (biskupi iz Norwicha, Birbinghana, Exetera i Worcestera). Konačno su biskupi prikazali 4. juna reviziju svećeničkoj ukupnoj skupštini (Church-Assembly).

### 1. Važne preinake.

Nadbiskupi su Canterburya i Yorka izjavili, da novo izdanje »P. Booka« ne mijenja ništa u vjeri. Je li to tako? Nije.

U engleskoj crkvi postoje tri različite struje: anglo-katolici, evangelici i moderniste. Prvi vjeruju u realnu prisutnost Isusovu u Euharistiji i klanjaju mu se, priznaju misu kao žrtvu, mole se za duše pokojnikâ, mole se bl. Djevici i svecima. Evangelici i moderniste sve to zabacuju; njima je idolatrija kult euharističke Kristove prisutnosti. Što na to biskupi? Anglikanski biskupi ne će da izopće protivne struje, nego hoće da svakoga zadovolje. Slično čine kao pravoslavni biskupi u Srbiji, koji ne će da izopće iz svoje crkve »bogomoljce«, nego su im dapače dali jednog biskupa kao pokrovitelja. Očevidno su se povelili za anglikanskim biskupima. Gore se spomenuta 2 nadbiskupa sada trude, da svakoga uvjere e je novi »Prayer Book« isti kao prije, i ako je elastičniji. Oni bi htjeli jedinstvo vjere, ali kako? Samo riječima. No to je nemoguće u crkvi, gdje nema jedne vidljive nepogrješive glave, kako je to samo u našoj rimo-katoličkoj Crkvi; gdje nema nepogrješivosti, nema ni jedinstvenosti u vjeri. »Green Quartelly« je u jednom proljetnom broju izjavio, da je anglikanska vjera »savez vjera«. Taj savez živi od kompromisa. To se zrcali i u novom izdanju »Prayer Booka«.

»Civiltà Cattolica« (16. jula 1927.) nabraja ono što su postigli modernisti i što anglo-katolici u novom izdanju. Navedimo nekoliko točaka.

Po starom je izdanju pitao biskup kandidata djakonata: »Vjerujete li iskreno u sva kanonička pisma Starog i Novog zavjeta?« I kandidat je odgovarao: »Vjerujem u njih«. No u novom izdanju pita biskup: »Vjerujete li iskreno u sva kanonička pisma Starog i Novog zavjeta, kao dana od Boža, da nam predade u nekim dijelovima i na različite načine objavu sama sebe, koja se ispunila u našem Gospodinu Isusu Kristu?« Tu sudi kandidat po volji o »dijelovima« i »na različite načine«. Očevidno je to plod modernizma i njegova racijonalizma. — Bezvjerie je modernista pobjedilo i u tome, što su sada izmijenjene molitve kod fakultativnih obreda pri krštenju i ženidbi. Tu je ispuštena svaka aluzija na istočni grieh; ispuštene su i molitve, u kojima se pretpostavljalo osobni opstanak Adama i Eve. (Malo je modernista, koji vjeruu u povjesne činjenice Geneze.) Stara je prefacija na Duhove iznosila čudesne događaje, koji su popratili dolazak Duha Svetoga (šum vetra, ognjeni jezici itd.); u revidiranoj prefaciji nema toga. Svaki je »clergyman« morao na 14 svetkovina u godini izmoliti Atanazijev simbol. Sada je fakultativan. (Tako će i iščeznuti, jer će ga zadržati samo nekoliko anglo-katoličkih crkvi.) Kod sklapanja ženidbe pitao je prije svećenik ženu: »Hoćeš li biti pokorna?«, ali sada pita za volju emancipacije: »hoćeš li ljubiti i njegovati...?«

### Što su dobili anglo-katolici?

Oni su podijeljeni u dvije stranke; jedni su za revidirani »Prayer Book«, drugi proti. »English Church Union« doslije je okupljala anglo-katolike, ali se je ona izjavila za slobodu. Ipak je nemalo anglo-katolika, koji se opiru tome, da će pojedini biskup u svojoj biskupiji dozvoliti gdje i kada se smije čuvati Sveto Otaštvo za bolesnike. Poznato im je naime, kako je modernista biskup Barnes u Birminghamu zabranio takovo čuvanje. I kanonik je Long iz Barnesove biskupije ustao na skupštini klera, 2. veljače 1927. u Westminsteru, protiv tog čuvanja i naveo riječi svoj biskupa, da »mala čestica u sebi nema veće vrijednosti nego li obol, što ga stavlja u ruke pokojniku, da njime uzmožne platiti prevoz strošom brodaru te ga ovaj preveze preko Stiksa«. Sve to srdi mnoge anglo-katolike. Dođuše im modernisti predbaciu, da ni stari »Prayer Book« ne dozvoljuje čuvanje Svetootaštva. Anglo-katolici odgovarahu, da je »opći običaj katoličke crkve« te se čuva i današnje je središte privatne i javne nabožnosti. Novi »Prayer Book« uvodi dva obreda: 1. Svećenik s vjernicima konsumira Sveto Otaštvo, a od ovih prilika ostavi samo za bolesnike, da obe prilike nose bolesnicima isti dan i po mogućnosti bez zatezanja; 2. Biskup može dozvoliti, da se iza pričesti ostavi toliko konsekriranog vina i kruha, koliko je nužno za više

bolesnika; dakle se Sveto Otajstvo ne smije upotrebiti u nikakove bogoslužne obrede (n. pr. adoracija, blagoslov i sl.). Mnogi anglo-katolici ustaju protiv ovih odredbi. Ta u samom Londonu čuvaju oni u 140 crkvi »Najsvetije«, pale vječno svjetlo pred njim, svečano ga izlažu i popodne dijele svečani blagoslov (Cfr. Dr. Ehrlich, Notranje razmere v anglikanski crkvi. Bogoslovni vestnik 1927, str. 188).

Anglo-katolici drže kao i mi rimo-katolici, da riječi posvete pretvaraju kruh i vino u tijelo i krv našeg Gospodina. Cranmer je g. 1552. izbrisao te riječi. Sada su one ušle u revidiranu knjigu. Dapače je sada dozvoljena uporaba odijela kod sv. čina, kako to čine rimo-katolički svećenici kod sv. mise. Doslije je anglikanska crkva nijekala za 375 godina realnu prisutnost Kristovu u posvećenim prilikama, pa je prema tome nijekala i »svećenstvo«. Kako je pravo imao Leon XIII., kada je osudio anglikansko svećeničko ređenje kao nevaljalo (Denziger, Euchiridion 1963-65.)!

#### Što su dobili evangelici?

Ništa. Ostavljeno im je na volju, da mogu i dalje upotrebljavati stari »Prayer Book«, jer su sve ove promjene samo dozvoljene i novi revidirani »Prayer Book« nije obvezatan. I dalje je ostala u toj knjizi stara »Crna rubrika« (Black Rubric) na istom mjestu na svršetku starog obreda Pričesti, samo su veća slova u novom izdanju. U toj rubrici čitamo, da klečanje vjernika i primanje pričesti nije adoriranje, jer kruh i vino ostaju u svojoj naravnoj biti, pa ih ne smijemo adorirati (inače bi griješili idolatrijom) To je vjera većine anglikanaca: ne vjeruju u realnu prisutnost Kristovu. Anglo-katolici tumače ovu rubriku tako, da ona tobože veli samo to, da Krist nije prisutan u realnom, naravnom svojem tijelu, t. j. sa svojom težinom, vidljivošću i t. d.

#### 2. Zaključak.

Novi »Prayer Book« je 4. jula prošao kroz Opću skupštinu anglikanske crkve. U jeseni će morati proći kroz engleski parlamenat, pa će onda postati državnim zakonom. Hoće li se tome podvrći i anglo-katolici? F. Woodlok D. I. veli o tome, da je teško na to odgovoriti (Cf. Civ. catt., 1c. 130). No na to nam je unaprijed odgovorio lord Halifax. On piše: Ako ta knjiga postane zakonom, onda »će to biti konačnica o s jedinstvenju, što smo ih gojili mi u Engleskoj i izvan nje« (Church Times, 1. jula 1927).

Zašto su ipak druge struje poprimile ovu knjigu? Razlog je jednostavan, a iznosi ga i Dr. Ehrlich (l. c. 189): Svećenici su uvjereni, da će anglikanska crkva zapasti u potpunu anarhiju, ako se ne posreći sporazumna reforma knjige »Prayer Book«.

Ovo pitanje otkriva nam stanje cijele anglikanske crkve, sve njezine slabosti, pa po tome možemo i suditi, kakova će biti njezina budućnost. Dr. Headlam, biskup u Gloucesteru, napisao je posebnu knjigu o anglikanskoj crkvi g. 1926. On otvoreno priznaje, da nitko ne zna, koje su bivstvene nauke te crkve. Ta tko će ih auktoritativno proglasiti i sigurno jamčiti, da su bivstvene, kada nitko u toj crkvi nije nepogrješiv? Iako znadu, što ne vjeruju, ali je prava zbrka glede toga, što treba da vjeruju. Tu odlučuju Dr. Knoks, Hensley, Henson i Frank Weston. Knoks je predstavnik strogo protestantizma, koji se drži Sv. Pisma. Ta se struja zove evangelička crkva ili Low Church, Hensley Henson je predstavnik bibličkog kritičizma, pa niječe Marijino djevičanstvo i Kristovo uskrsnuće od mrtvih, da nitko nema od Boga poslanstvo e bi tumačio Kristovu vjeru. Ova se struja zove Broad Church. Pod okriljem te struje širi se u engleskoj crkvi modernizam. Dr. Major je vođa modernista. On je izjavio: »Budimo jednom na čistu, da Isus nije htio biti Sin Božji u metafizičkom smislu, kako to tvrdi nicejski sabor; on je htio biti Sinom Božjim u moralnom smislu, kako su sva čovječja bića djeca Božja«. Anglo-katolici nijesu organizirani, i ako se nama rimo-katolicima po svojoj nauci i praksi najviše približiše. Oni imaju 6 tačaka: Svećenik stoji u sredini oltara, na oltaru su svijeće, upotrebljuju miješani kalež, t. j. vinu nadodaju vode, upotrebljuju hostije, imaju svećeničko odijelo, te kadionik. Anglo-katolički svećenici idu k Isusovcima u Belgiju, da nauče obavljanje duh. vježbi prema sv. Ignaciju; imaju i stroge redovnike, koje nazivlju anglikanskim Isusovcima; imaju i ženskih samostana. Uopće anglokatolici hoće da se povode za rimo-katolicima. No fali im uzrok i uvjet jedinstva od Boga osnovano papinstvo. Svaki je pastor sebi biskup i lako sve mijenja. Ova će struja ipak jednom imati bolju budućnost nego li Low Church i svi moderniste. Takova je religiozna narav u svakome čovjeku, da će radije priomuti uz vjerski radikalizam ili konsekventno kršćanstvo, nego li se predati vjerskom nihilizmu ili nesavremenoj ukočenosti. K nihilizmu vodi otvoreno modernizam, k ukočenosti evangeličko naučavanje. Pitanje je vremena dakle, kada će se Engleska konačno u svojoj većini orijentirati prema Rimu, papi. Pokret je tu i nitko ga ne će zaustaviti, najmanje revizija »Prayer Book«. Dapače upravo revizija ove knjige otkriva golotinju, labirint, kamo je duhove doveo protestantizam po svojoj biti i nauci.

P.

